

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ

της Αλίκης Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου

Το πρόβλημα της σχέσης Γυναίκας και Εγκλήματος έχει δύο κυρίως όψεις: **Η Γυναίκα ως δράστης, η Γυναίκα ως θύμα.**

Όπως απέδειξαν οι μελέτες των τελευταίων δεκαετηρίδων ιδίως γυναικών εγκληματολόγων, όλες οι απόψεις του θέματος είχαν ως τώρα παρατηρηθεί μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς των μύθων που επικρατούσαν - και δεν έπαυσαν ακόμα να επιζούν - στις ανδροκρατικές κοινωνίες σχετικά με τη γυναίκα.

Το φεμινιστικό κίνημα, ιδίως από την εποχή της Σιμόν ντε Μπωβουάρ, που εξήγησε τις ρίζες της «θηλυκότητας» με βάση κοινωνιολογικές αναλύσεις της θέσης της γυναίκας - «η γυναίκα δεν γεννιέται, γίνεται» - ενέπνευσε τους ερευνητές και ιδίως τις ερευνήτριες πολλών επιστημονικών κλάδων, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν πολλές -κάποτε ριζικές - αλλαγές θέσεων σε σημαντικά σημεία, ιδίως εκείνων των κλάδων που αφορούν τον άνθρωπο. Αυτό συνέβηκε και με τα κεφάλαια της Εγκληματολογίας που αφορούν τη γυναίκα δράστη και τη γυναίκα θύμα εγκλήματος.

Γυναίκα δράστης

Κατ' αρχήν το κύριο πρόβλημα σχετικά με τη γυναίκα εγκληματία είναι το αντίστροφο από του άντρα. Για τους άντρες είναι: γιατί εγκληματούν. Για τις γυναίκες: τι συμβαίνει και **δεν** εγκληματούν, ή, ακριβέστερα, τι συμβαίνει και εγκληματούν τόσο λιγότερο από τους άντρες, ώστε η διάσημη Αγγλίδα εγκληματολόγος Β. WOOTTON να γράψει: «αν οι άνδρες εγκληματούν όσο οι γυναίκες, οι φυλακές θα ήταν άδειες και οι ποινικοί δικαστές τεμπέληδες».

Για τη γυναικεία εγκληματικότητα επί μακρά χρόνια κρατούσαν στην επιστημονική μελέτη του θέματος **δύο μύθοι**. Ο ένας έχει την παλαιότερη έκφρασή του στην ιστορία του Αδάμ και της Εύας: **η Εύα ήταν η πηγή της αμαρτίας: σε σύγχρονη έκφραση, ο ηθικός αυτουργός του ανδρικού εγκλήματος.** Γι' αυτό αυτή, από την ίδια τη φύση της απατηλή και υποκρίτρια, παραμένει κρυμμένη. Εγκληματίας εμφανίζεται ο άνδρας ενώ κι αυτή είναι εξίσου αναμιγμένη μ' αυτόν σε εγκληματικές δραστηριότητες. Εξ άλλου, ο ανδρικός ιπποτισμός που υπαγορεύει την προστατευτική μεταχείριση της γυναίκας αποτελεί πρόσθετο παράγοντα μη εμφάνισης της εγκληματικότητας της γυναίκας από αστυνομία, δικαστήρια κλπ.

Ο άλλος, δεύτερος, μύθος που προβλήθηκε σαν εξήγηση της γυναικείας εγκληματικότητας φαίνεται εκ πρώτης όψεως στους αντιπόδες της πρώτης. **Η γυναίκα από τη φύση της, ιδίως τη βιολογική, είναι φτιαγμένη για να μην εγκληματεί.** Είναι φτιαγμένη για τη μητρότητα, συγχρόνως δε παρουσιάζει μια κατωτερότητα που εκφράζεται με δειλία, σωματική αδυναμία, έλλειψη επιχειρηματικότητας και φαντασίας κλπ. Γι' αυτό και δεν εγκληματεί κατά κανόνα. Αντίστοιχη με την εγκληματική συμπεριφορά της γυναίκας είναι, κατά τους Λομπρόζο και Φερρέρο, η πορνεία. Έγκλημα καθαυτό διαπράττει η γυναίκα όταν είναι φορέας βιολογικής ανωμαλίας, που συνίσταται σε παρέκκλιση προς ανδρικό βιολογικό τύπο [ανδρική σωματική διάπλαση και ψυχική ιδιοσυστασία (κατά Λομπρόζο και Φερρέρο διπλό «τέρας» της φύσης η γυναίκα εγκληματίας), χρωματώσιμα Y ή ορμόνες ανδρικές κατά COWIE, κλπ.]

Ο POLLAK εξηγεί ουσιαστικά και τον πρώτο και τον δεύτερο μύθο ως εξής: «Οι άνδρες προσπάθησαν να αρνηθούν στις γυναίκες την ικανότητα να πράττουν τα ίδια πράγματα με αυτούς. Γι' αυτό ή τις ωραιοποίησαν ιδεολογικά στολίζοντάς τις με τα χαρίσματα της γλυκύτητας και της αγνότητας, ώστε να παρουσιάζονται ως πειθίσιμες και ακίνδυνες, ή τις δυσφήμιζαν ως κακόβουλα όντα ώστε να μπορούν να τις καταδικάζουν» (POLLAK, 1961, σ. 149).

Γιατί είναι μύθος η βιολογική εξήγηση γενικά

1. Σε μια κοινωνία μπορεί να θεωρείται ανδρική συμπεριφορά μια συμπεριφορά που σε άλλη κοινωνία θεωρείται γυναικεία. Η κάθε κοινωνία ορίζει την αναμενόμενη συμπεριφορά, τα πρότυπα συμπεριφοράς για άνδρες και γυναίκες, που μεταβάλλονται και μέσα στην ίδια κοινωνία με το χρόνο και την εξέλιξη.

2. Όλες οι γυναίκες συλλήβδην δεν έχουν ένα τύπο, και το σπουδαιότερο, δεν έχει επαληθευθεί η υπόθεση της βιολογικής ανωμαλίας (χρωμοσωματικής, ορμονικής και άλλης) της γυναίκας που εγκληματεί.

Νομίζω ότι οι κοινωνιολογικές εξηγήσεις που στηρίζονται στους ρόλους άνδρα και γυναίκα είναι ορθότερες. Η υποταγή της γυναίκας είναι μέσα στο ρόλο της. Αντίθετα για τον **άνδρα** αναμένεται εξουσιασμός και επιθετικότητα (ανδρισμός). Έτσι οι **γυναίκες** συνήθιζαν να καταπίνουν τις συναισθηματικές αναταραχές τους, ενώ οι άνδρες κανονικό είναι να επιτίθενται εναντίον εκείνων που νομίζουν πως τους φταίνε.

Κατά τη γνώμη μου εύλογες εξηγήσεις της χαμηλής γυν. εγκληματικότητας είναι οι παρακάτω, που έχουν, όμως, ανάγκη ερευνητικής επαλήθευσης.

1. Θεωρία **των ρόλων των δύο φύλων σε συνδυασμό με τη θεωρία διαζευκτικής διεξόδου** από σοβαρές συναισθηματικές διαταραχές. Εφόσον, δηλαδή δεν βρεθεί κανονική διεξόδος, η γυναίκα καταφεύγει συχνότερα στη νεύρωση, που σημαίνει ότι τρώγεται με τον εαυτό της, ενώ ο άνδρας συχνότερα στο έγκλημα, δηλαδή στην επίθεση εναντίον εκείνου που πιστεύει ότι του προκαλεί τη δυσάρεστη κατάσταση του, στάσεις εναρμονιζόμενες με τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων.

2. Θεωρία **αυστηρότερων κοινωνικών κυρώσεων** για τη γυναίκα παραβάτη. Υπάρχουν δηλαδή **διπλά κριτήρια ηθικής**, άλλα για τον άνδρα άλλα για τη γυναίκα, ιδίως στις συμπεριφορές που έχουν σχέση με τη γενετήσια σφαίρα. Οι κοινωνικές κυρώσεις, που συγκρατούν περισσότερο από τις ποινικές κυρώσεις, είναι πολύ πιο αυστηρές για τις γυναίκες. Επομένως, πιο ανασταλτικές παραβατικής συμπεριφοράς.

3. **Περισσότερες ευκαιρίες συγκρούσεων** συμφερόντων λειτουργούν για τους άνδρες επειδή είναι επαγγελματικά εμπλεγμένοι με επιχειρήσεις κλπ. περισσότερο από τις γυναίκες.

Προσωπικά νομίζω ότι και οι τρεις Θεωρίες είναι σωστές και συλλειτουργούν οι σχετικοί παράγοντες.

Η απελευθέρωση της γυναίκας συντελεί στην αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας;

Δεν έχει αποδειχθεί από έρευνα αυτή η σχέση.

Πάντως και όπου (σε μερικές μόνο χώρες) εμφανίζεται αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας πρέπει να εξετασθεί:

1. Αν εκεί οι Γυναίκες είναι πιο απελευθερωμένες.
2. Αν τα εγκλήματά τους έχουν σχέση με τη νέα τους θέση και δράση.
3. Αν η αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας υπερβαίνει την αύξηση της αντρικής.

Ένα, πάντως, είναι επιβεβλημένο: να μην εξετάζεται η γυναικεία απελευθέρωση ως μεμονωμένο κοινωνικό φαινόμενο και ως παράγοντας που μπορεί μόνος να αλλάξει την εγκληματικότητα. Οι παράγοντες των κοινωνικών φαινομένων είναι πάντοτε πολλοί. Μάλλον και τα δύο (γυναικεία απελευθέρωση και αύξηση εγκληματικότητας) είναι απόρροια του συνδυασμού των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών συνθηκών μιας κοινωνίας και όχι το ένα αίτιο του άλλου.

Μύθοι σχετικοί με τη γυναίκα θύμα εγκλήματος

Αναφέρουμε μερικούς από τους κυριότερους.

Από τη φύση της η γυναίκα είναι μαζοχιστική ύπαρξη, πάντως παθητική και ανώριμη. Άρα η κάθε βία στο βάθος δεν της απαρέσει. Έτσι η **κακοποίηση της γυναίκας από το σύζυγο** έχει ανάλογη περίπτωση αντιμετώπιση με το σωφρονισμό των παιδιών. Εξ' άλλου η γυναίκα **επιζητεί τη βία εις βάρος της στη σεξουαλική σχέση.**

Στη δουλειά συχνά γίνεται αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης, ιδίως από τον προϊστάμενο ή τον εργοδότη, αλλά «τα θέλει».

Η **πόρνη** είναι σεξουαλικά αχόρταγη ή φυσικά διεστραμμένη. Ακόμη και στις νομοθεσίες που η πορνεία είναι αξιόποινη για άνδρες και γυναίκες μόνο η γυναίκα πόρνη διώκεται στην πράξη, όχι και ο άνδρας που ασκεί πορνεία. Και, φυσικά, όταν η γυναίκα πόρνη τιμωρείται, δεν τιμωρείται και ο άνδρας αναγκασίως συνεργός. Πράγματι η **πόρνη** είναι μάλλον θύμα εκμετάλλευσης και βάνουσης μεταχείρισης από προαγωγούς, μαστροπούς κλ. και σπάνια προστατεύεται στην πράξη.

Τέλος η αιμομιξία μεταξύ πατέρα και ανήλικης κόρης του είναι πολύ πιο συχνή από όσο κοινώς νομίζεται, διότι δεν έρχεται στο φως.

Οι επόμενοι εισηγητές θα αναπτύξουν ειδικότερα τα κυριώτερα σημεία που απλώς έθιξα.

Βασική Βιβλιογραφία

- C. Lombroso και G. Ferrero**, La donna delinquente, Τορίνο, 1893.
F. Adler, Sisters in Crime, Ν. Υόρκη 1975.
F. Adler (ed.), The incidence of Female Criminality in the Contemporary World, Ν, Υόρκη, 1981.
M. A. Bertrand, La femme et le crime, Montréal, 1979.
S. Brownmiller, Against our Will, Penguin, 1973.
R. E. Dobash και R. Dobash, Violence against Wives, Λονδίνο, 1979.
E. B. Leonard, Women, Crime and Society, Λονδίνο, 1982.
D. Klein, The Aetiology of Female Crime, 1976.
G. Konopka, The Adolescent Girl in Conflict, Ν. Jersey, 1966.
C. Smart, Women, Crime and Criminology, Λονδίνο, 1979.
O. Pollak, The Criminality of Women, Ν. Υόρκη, 1961.
R. J. Simon, Women and Crime, Λονδίνο, 1975.
F. Heidensohn, Women and Crime, Λονδίνο 1986